

Nr 783.

Av herr **Holmgren**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande.

I proposition nr 225 har Kungl. Maj:t icke upptagit frågan om sjukvårds- och hovslagarbeställningsmän. Kungl. Maj:t synes således hava godtagit vad i detta hänseende av 1930 års försvarskommission föreslagits.

Över försvarskommissionens betänkande har generalfältläkaren den 28 december 1935 avgivit underdånigt utlåtande. Ur detta utlåtande må följande anföras:

Beställningsmän.

Enligt nuvarande bestämmelser utväljas, i regel redan efter genomgången av volontärsoldatskola, ett visst antal volontärer vid de stridande truppförbanden för utbildning till sjukvårds- och hovslagarbeställningsmän. Vid trängkårerna finnas härutöver hovslagarbeställningsmän. Efter genomgången utbildning i vederbörlig specialtjänst hava de utvalda volontärerna förordnats såsom beställningsmän, i vilken egenskap de i regel kvarstått hela sin återstående anställningstid. Nu föreslår kommissionen i stället för hitillsvarande system, att rekryteringen av beställningsmännen skall ske bland dem som i vanlig ordning genomgått furirsutbildning. När sedan beställningsmannaskolorna genomgåts, skulle enligt kommissionen eleverna förordnas till beställningsmän under en tid av tre år för att därefter återgå till trupptjänst. Härigenom skulle, enligt kommissionens mening, vinnas den fördelen, att beställningsmännen efter återgången till trupptjänsten, skulle kunna kommenderas till genomgående av underofficersskola och sedan i tur med övriga underbefäl »i vederbörlig ordning» vinna underofficersbefordran. Med genomförande av denna princip borde lönerna göras rörliga och icke såsom nu vara bundna vid vissa beställningar.

Den av kommissionen förordade principen för rekrytering m. m. av beställningsmännen kan icke anses lämplig för sjukvårds- och hovslagarbeställningsmän. Det kan nämligen med tämligen stor visshet förutsägas, att de furirskoleelever, vilka lyckats bäst i furirskolan och därför komma att befordras till furirer och därigenom hava största möjligheterna att meritera sig för underofficersbefordran, i regel icke anmäla sig eller uttagas för genomgående av sjukvårds- eller hovslagarutbildning. De gå givetvis hellre till trupptjänst för att, såsom av kommissionen förutsatts, vid 5. tjänsteårets början kommenderas till underofficersskolan än att underkasta sig en helt ny och annorlunda beskaffad utbildning på tre till fyra år innan kommendering till underofficersskolan erhöles. Genom bortovaro från trupptjänsten

under så pass många år före kommenderingen till underofficersskolan torde de ock bliva alltför förhandsbetungade för att med större framgång upptaga tävlan med de övriga. Redan med nuvarande bestämmelser finnes intet hinder för att till sjukvårds- eller hovslagarelev uttaga personal, som genomgått furirskola; så må fortfarande vara fallet, men detta bör icke fastställas som villkor för kommendering till nu avsedda fackskolor. Det kan icke nog betonas, att det för en sjukvårds- och hovslagarbeställningsman är yrkesskickligheten, som i främsta hand bör eftersträvas; denna är svårförvärvad och ernås icke utan flerårigt såväl teoretiskt som praktiskt arbete vid därför avsedda anstalter och anordningar. Det är därför av vikt att tjänstgöringen kan taga sin början så tidigt som förhållandena medgiva. Utlagsgivande härför bör vara den tid, som åtgår för den av andra skäl nödvändiga, rent militära utbildningen. Där en furirskola skulle erfordras före kommendering till sjukvårds- eller hovslagarutbildning, skulle tjänstgöringen som beställningsman kunna taga sin början först under 5. anställningsåret mot med nuvarande bestämmelser under 2. eller 3. anställningsåret. Vad särskilt sjukvårdsbeställningsmännen beträffar, torde det anses uteslutet, att dessa skola pendla mellan å ena sidan ett arbete i läkandets, helandets tjänst och å andra sidan kombattantens hårda och destruktiva verksamhet.

a) *Sjukvårdsbeställningsmännen.*

Senast i underdånig skrivelse den 24 maj 1935 anmälde sjukvårdsstyrelsen hos Kungl. Maj:t det trängande behovet att i samband med en ny härordning uppmärksamma sättet för sjukvårdspersonalens vid de stridande truppförbanden rekrytering och utbildning.

Sjukvårdsstyrelsen erinrade där, att den s. k. furirslinjen på anförda och här inledningsvis angivna grunder i c k e kunde förordas. Sjukvårdsstyrelsen förordade — efter ingående utredning — att låta trängens sjukvårdspersonal tillsvidare förbliva inom nuvarande organisation, men för de stridande truppförbanden tillämpa en särskild rekrytering och utbildning, som bättre tillgodosåge fackintressena, möjliggjorde underofficersbefordran samt civilanställning efter avskedet.

Detta ställningstagande vidhåller jag.

Mitt förslag innebär, att sjukvårdsbeställningsmännen skola i denna sin egenskap som hittills uppföras i truppförbandens stater. Uppförande på gemensam stat bör således för närvarande icke ifrågasättas. — För att tillgodose truppförbandens krav på militär grundläggande utbildning böra eleverna i regel genomgå såväl soldatskola som korpralskola.

Organisationen är tänkt som följer.

1 Rekrytering av sjukvårdsbeställningsmän skulle som hittills förläggas till truppförbanden och här anförtros vederbörande chef och läkare. Rekryteringen skulle äga rum i slutet av soldatskolan; därest lämpliga sjukvårdsrekryter härvid icke kunna erhållas, anmäles saken för arméför-

delningschefen, som äger att vidtaga åtgärder. Efter avslutad soldatskola genomgår sjukvårdsrekryten en grundläggande sjukvårdsutbildning, ungefär motsvarande den nuvarande sjukvårdssoldat- och sjukvårdskorpralsutbildningen. Utbildningen under denna fackskola lägges så, att sjukvårdsrekryterna efter genomgång av denna kunna genomgå korprals-(konstapels-)utbildning vid eget truppförband eller truppslag, detta senare av särskilda skäl, dock icke vid tekniska truppslag och givetvis icke heller därest sjukvårdsrekryten undantagsvis redan skulle hava genomgått motsvarande eller högre militär utbildning. Efter korpralsutbildningen tjänstgör sjukvårdsbeställningsmannen å eget truppförband som sjukvårdsbeställningsman. De bästa av sjukvårdsbeställningsmännen, till ett beräknat antal av 20 per år, beordras därefter till fortsättningskurs för sjukvårdsbeställningsmän, motsvarande furirsutbildning vid de stridande truppförbanden.

I likhet med vanlig furirsutbildning bör denna fortsättningskurs omfatta en tid av ungefär 1 år och till tiden sammanfalla med en dylik, d. v. s. från mitten av oktober till början av september, med början det 4:e anställningsåret. Fortsättningskursen förlägges dels till sjukhus under förslagsvis 2 1/2 månad, dels till en trängkår, dock som särskild grupp under befäl av lämplig officer från stridande truppförband eller läkare från dylikt. Från början av juni beräknas gruppen kunna inpassas i trängens då pågående furirsutbildning; härmed skulle förutsättning finnas för de bäst skickade av här ifrågavarande sjukvårdsmanskap att kunna få tillträde till AUS. För att tillgodose truppförbandens behov av sjukvårdsunderofficerare torde omkring 3 välmeriterade sjukvårdsfurirer böra årligen kommenderas till genomgående av AUS förberedande kurs samt åren därefter följande kurser.

Denna underofficersutbildade personal innehar därefter erforderlig kompetens att rekrytera sjukvårdsunderofficersbeställningar vid armén.

Beträffande sjukvårdsunderofficerarna böra dessa däremot — såsom kommissionen föreslagit — fortfarande i löne- och tjänsteställningsförhållanden hänföras till underofficersgruppen i vederbörliga truppförbands stater, dock med angivande som anmärkning i vederbörlig stat, att en av däri upptagna underofficerare avses att vara sjukvårdsunderofficer. Dennes befördringsmöjligheter i egenskap av sjukvårdsunderofficer böra därmed också vara enahanda som varje annan underofficer vid truppförbandet. I beaktande av att sjukvårdsunderofficerarna hittills på enahanda sätt uppburit sina löneförmåner ur underofficersstaten vid truppförbanden komma inga ökade kostnader härigenom att drabba statsverket.

Då endast infanteriet förfogar över sjukvårdsunderofficerare i sina mobiliseringsplaner, har jag icke ansett mig berättigad att för närvarande göra förslag härom vid övriga stridande truppförband. Jag finner mig dock i detta sammanhang föranlåten föreslå, att i enlighet med vad förhållandet nu är vid artilleriet även vid kavalleriet och ingenjörkårerna en sjukvårdsförrådsunderofficer ställes till vederbörande läkares förfogande.

I anslutning till här föreslagna organisation synes det nödvändigt att föreslå vissa ändrade bestämmelser även beträffande överinseendet över och tillsättandet av här ovan angivna, för sjukvård avsedda befattningshavare.

Truppförbandschef bör enligt hittillsvarande grunder i samråd med vederbörande regementsläkare fortfarande omhänderhava meddelande av förordnande, befordran och avsked till och med sjukvårdskorpral, under det att motsvarande beträffande sjukvårdsfurir lägges i arméfördelningschefens hand för befattningars ledigförklarande och återbesättande. Som sökande till befattningens erhållande må anmäla sig meriterade från arméns samtliga stridande truppförband, dock med förtursrätt under i övrigt lika förhållanden för den, som redan tillhör samma truppslag. Tillsättning och befordran av sjukvårdsunderofficer vid truppförband, som här avses, sker av generalfältläkaren efter anmälan av och samråd med vederbörande arméfördelningschef (truppslagsinspektör).

I kommissionens förslag är som nämnt beställningsmännen inräknade i manskapsgruppen och deras löner rörliga i stället för nu bundna vid vissa beställningar. Försvarskommissionen har emellertid verkställt vissa beräkningar beträffande erforderligt antal sjukvårdsbeställningsmän. Jag har här emot endast följande att erinra. I enlighet med ovanstående bör sjukvårdsmanskapet liksom hittills klassificeras såsom sådant, till antal och löneplacering i vederbörande stater; en sjukvårdsfurir bör tillkomma vid varje av I 1, K 1 och A 1 för att tillgodose kommendering av dylik beställningshavare till infanteriofficersskolan, ridskolan och garnisonssjukhuset; krigsskolan bör vid sin förläggning till Strängnäs förses med erforderlig manlig sjukvårdspersonal för den egentliga sjukvården enligt samma principer som vid infanteriregemente; vid fördelningsartilleriregemente anställas tvenne sjukvårdsfurirer, med samtidig reduktion av de tre hittillsvarande sjukvårdsartilleristerna till två. För de avsedda tvenne luftvärnsartilleritruppförbanden böra för vardera tillkomma en sjukvårdsartillerist. Vid varje av ingenjörkårerna böra ytterligare anställas en sjukvårdsfurir och en sjukvårdskorpral. Enligt dessa beräkningsgrunder är till arméförvaltningens underdåniga yttrande i ärendet fogad tablå över antalet erforderliga sjukvårdsbeställningsmän.

För att förbättra sjukvårdsbeställningsmännens kunnighet i desinfektion och hygien böra särskilda *kurser i hygien* anordnas. Hänsyn härtill har tagits i arméförvaltningens underdåniga yttrande. Beställningsmännens utbildning i avsett hänseende innebär besparing vid företagande av kaserndesinfektioner, ökad fälthygienisk säkerhet och förbättrar i hög grad utsikterna till civilianställning efter militärtjänstens avslutande.

Till här ovan antytt förslag rörande sjukvårdsbeställningsmännens rekrytering och utbildning m. m. finnas utredningar, vilka dels överlämnats till Kungl. Maj:t i samband med den underdåniga skrivelsen i ärendet av den 24 maj 1935, dels förvaras i sjukvårdsstyrelsen. Mera detaljerade beräk-

ningsgrunder och programförslag hava utarbetats för fortsättningskurserna (furirsutbildningen) och dess anslutning till AUS. Dessa beräkningsgrunder o. s. v. hava under hand uppgjorts i samråd med inspektören för militärläroverken. Förslaget till sjukvårdsfurirsutbildning har av inspektören för militärläroverken underställts AUS, som funnit intet hinder möta för dessa elever att efter genomgången av föreslagen furirsutbildning vinna inträde vid skolan.

Av arméns militära hälso- och sjukvård är den detalj, som här berörts, den efterblivna. Det är för de sjukas och sjukvårdspersonalens skull en i högsta grad behjärtansvärd och för härorganisationen nödvändig angelägenhet att statsmakterna taga ställning till denna fråga. Betänkandets förslag härutinnan försämrar ställningen för de nu nämnda intresserade. Mitt härövan skisserade och i väsentliga delar genomarbetade förslag äventyrar inga bestående värden, men medger, synes det, en godtagbar lösning av både utbildnings-, befodrings- och civilanställningsfrågor.

b) *Hovslagarbeställningsmännen.*

Någon ändring i grunderna för rekrytering av hovslagarbeställningsmännen bör på grund av vad inledningsvis anförts icke vidtagas. Särskilda underbefälslöner böra som hittills vara avsedda för nämnda beställningsmän.

Med hänsyn till vad ovan anförts hemställes därför,

att riksdagen beträffande sjukvårds- och hovslagarbeställningsmännens rekrytering och utbildning ville besluta i överensstämmelse med ovan angivet förslag.

Stockholm den 20 april 1936.

Bj. Holmgren.

Bilaga 1.

Enligt sjukvårdsstyrelsens förslag erforderlig sjukvårdspersonal för truppslag och per truppförband.

Löneplan och lönegrad enligt vederbörligt avlöningsreglemente

1. Vid *infanteriet*
 - a) *i allmänhet*

1 sjukvårdsunderofficer	Uo 2 eller 3
2 sjukvårdsfurirer	Maf 4
2 sjukvårdskorpraler	» 3
2 sjukvårdsvicekorpraler	» 2
2 sjukvårdssoldater	» 1
 - b) *vid Svea livgarde*

1 sjukvårdsunderofficer	Uo 2 eller 3
3 sjukvårdsfurirer	Maf 4
2 sjukvårdskorpraler	» 3
2 sjukvårdsvicekorpraler	» 2
2 sjukvårdssoldater	» 1
 - c) *vid stridsvagnsregementet*

1 sjukvårdsunderofficer	Uo 2 eller 3
2 sjukvårdsfurirer	Maf 4
1 sjukvårdskorpral	» 3
2 sjukvårdssoldater	» 1
2. Vid *kavalleriet*
 - a) *vid Livregementet till häst*

2 sjukvårdsfurirer	Maf 4
1 sjukvårdskorpral	» 3
3 sjukvårdsryttare	» 1
 - b) *vid Skånska kavalleriregementet*

1 sjukvårdsfurir	Maf 4
1 sjukvårdskorpral	» 3
3 sjukvårdsryttare	» 1
 - c) *vid Livregementets husarer och Norrlands dragonregemente*

1 sjukvårdsfurir	Maf 4
1 sjukvårdskorpral	» 3
2 sjukvårdsryttare	» 1
3. Vid *artilleriet*
 - a) *vid Svea artilleriregemente*

3 sjukvårdsfurirer	Maf 4
2 sjukvårdskonstaplar	» 3
2 sjukvårdsartillerister	» 1
 - b) *vid fördelningsartilleriregementena (i övrigt), Smålands arméartilleriregemente och Bodens artilleriregemente*

2 sjukvårdsfurirer	Maf 4
2 sjukvårdskonstaplar	» 3
2 sjukvårdsartillerister	» 1
 - c) *vid Norrbottens artillerikår och Gotlands artillerikår*

1 sjukvårdsfurir	Maf 4
1 sjukvårdskonstapel	» 3
1 sjukvårdsartillerist	» 1

Löneplan och löne-
grad enligt veder-
börligt avlönings-
reglemente

- d) vid *Karlsborgs luftvärnsartilleriregemente* och *Östgöta luftvärnsartilleriregemente*
1 sjukvårdsfurir	Maf 4
1 sjukvårdskonstapel	» 3
2 sjukvårdsartillerister	» 1
4. Vid *ingenjörtrupperna*
- vid *Svea ingenjörkår*, *Göta ingenjörkår* och *Bodens ingenjörkår*
1 sjukvårdsfurir	Maf 4
1 sjukvårdskorpral	» 3
1 sjukvårdsvicekorpral	» 2
2 sjukvårdssoldater	» 1
5. Vid *signaltrupperna*
- a) vid *signalregementet i Stockholm*
1 sjukvårdsfurir	Maf 4
1 sjukvårdskorpral	» 3
1 sjukvårdsvicekorpral	» 2
2 sjukvårdssoldater	» 1
- b) vid *signalkompaniet i Boden*
1 sjukvårdskorpral	Maf 3
6. Vid *krigsskolan*
1 sjukvårdsunderofficer	Uo 2 eller 3
2 sjukvårdsfurirer	Maf 4
2 sjukvårdskorpraler	» 3
2 sjukvårdsvicekorpraler	» 2
2 sjukvårdssoldater	» 1

Bilaga 2.

Över försvarskommissionens betänkande har överfältveterinären den 10 december 1935 avgivit underdånigt utlåtande och ur detta må beträffande hovslagarbeställningsmän följande anföras:

Hovslagarbeställningsmännen.

Kommissionen föreslår vissa ändrade grunder för beställningsmännens rekrytering. Enligt nuvarande bestämmelser utväljes redan efter volontär-soldatskolan ett visst antal volontärer för utbildning till beställningsmän. Efter genomgången utbildning i vederbörlig specialtjänst hava de förordnats såsom beställningsmän, i vilken egenskap de i regel kvarstått hela sin återstående anställningstid. Nu föreslås i stället att rekryteringen av beställningsmännen skall ske först bland dem, som i vanlig ordning genomgått furirsutbildning. När sedan vederbörliga beställningsmannaskolor genom-

gåtts, förordnas eleverna till beställningsmän under en tid av tre år för att därefter återgå till trupptjänst. Härigenom skulle enligt kommissionens mening vinnas den fördelen, att beställningsmännen efter återgången till trupptjänsten skulle kunna kommenderas till genomgående av underofficersskolan och sedan i tur med övriga underbefäl vinna underofficersbefordran. Med genomförande av den principen måste lönerna göras rörliga och icke såsom nu vara bundna vid vissa beställningar.

Den av kommissionen förordade principen för rekrytering m. m. av beställningsmännen kan icke anses lämplig i vad det gäller hovslagarbeställningsmännen. Möjligen skulle den kunna tillämpas vid infanteriet, däremot ej vid specialvapenslagen, där relationen mellan underbefälsställningar och volontärbeställningar är en helt annan än vid infanteriet. Ett genomförande av nämnd princip torde i regel föra därhän att inga eller i bästa fall ett fåtal hovslagarbeställningsmän erhöles underbefälslön.

Det kan nämligen med tämligen stor visshet förutsägas, att de furirskoleelever, vilka lyckas bäst i furirskolan och därför komma att befordras till furirer samt därigenom hava största möjligheterna att meritera sig för underofficersbefordran, i regel icke anmäla sig eller uttagas för genomgående av hovslagarskola. De gå givetvis hellre till trupptjänsten för att, såsom av kommissionen förutsatts, vid femte tjänsteårets början kommenderas till underofficersskolan, än att underkasta sig en ansträngande hovslagarutbildning under minst ett år och därefter tjänstgöra som hovslagare under tre år, innan kommendering till underofficersskolan erhöles. Genom bortavaro från trupptjänsten under fyra år efter genomgången furirskola och före kommenderingen till underofficersskolan torde de ock bliva alltför ogynnsamt ställda för att med större framgång kunna upptaga konkurrensen med övriga. Redan med nuvarande bestämmelser finnes intet hinder för att till hovslagarelev uttages personal, som genomgått furirskola och så bör fortfarande vara fallet, men det bör icke fastställas att genomgången furirskola skall utgöra ett villkor för kommendering till hovslagarskolan. För en hovslagarbeställningsman är det yrkesskickligheten, som i främsta hand bör eftersträvas. Den vinnes icke enbart under hovslagarskolan utan först efter flerårigt arbete i skosmedjan. Det är därför av vikt att tjänstgöringen därstädes kan taga sin början så tidigt som möjligt. Där est furirskola skulle erfordras före kommendering till hovslagarutbildning, skulle tjänstgöringen som beställningsman kunna taga sin början först under femte anställningsåret mot med nuvarande bestämmelser under tredje anställningsåret.

Någon ändring i grunderna för rekrytering av hovslagarbeställningsmännen bör på grund av vad ovan anförts icke vidtagas. Särskilda underbefälslöner böra vara avsedda för nämnda beställningsmän.

Vid ridskolan finnes för närvarande ett hovslagarunderbefäl upptaget på stat vid K 1. Detta hovslagarunderbefäl tages så gott som helt i anspråk för biträde med ridskolans hästsjukvård. För hästarnas skoning är skolan därför hänvisad att anlita civil hovslagare. Kostnaderna härför uppgå till 2,000 kronor per år. Skoning av ridskolans hästar måste kunna verkställas så, att den i minsta möjliga mån inkräktar på hästarnas tjänstgöringstider. Det är därför nödvändigt, att ridskolan för egen del disponerar över tillräcklig hovslagarpersonal, som vid behov omedelbart kan tagas i anspråk, och icke är beroende av de tider den civile hovslagaren kan stå till skolans förfogande.

På grund härav böra två hovslagarbeställningsmän avses för ridskolan.

För att göra hovslagarbeställningarna mera lockande och kunna bibehålla

